

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

IJTIMOIV FANLAR KAFEDRASI

**FALSAFA VA FAN METODOLOGIYASI
FANI O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	200 000 - San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	220 000 - Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta'lim yo'nalishi:	60220500 – Falsafa

Guliston – 2024

Fanning nomi	Falsafa va fan metodologiyasi
Fan/modul kodi	(FF 1706)
Fan/modul turi	Majburiy
O'quv yili	2027/2028
Fan semestri	7
Ta'lim tili/turi	O'zbek/kunduzgi
Fanga ajratilgan soat/kredit	180/6
Auditoriya soat	72
Mustaqil ta'lim uchun ajratilgan soat	108

LFANNING MAZMUNI

Fanni maqsadi: fan taraqqiyotining dunyo ilmiy manzarasi evolyutsiyasiga ta'sirini bilish, ilmiy va ezoterik bilimlarning mutanosibligidan ijtimoiy hayotda foydalanisli malakalarini shakllantirishdan iborat. Fan tarixi va taraqqiyoti, hozirgi zamon epistemologiyasidagi muhim muammolar, fan haqidagi asosiy konsepsiyalar kabi umumiy falsafiy masalalar o'rganiladi.

Fanning vazifasi:

-XXI asr fanining innovatsiyalaridan tabiat va jamiyatni asrash va rivojlantirish maqsadida undan foydalanish malakalarini shakllantirish;

- falsafiy bilimlar, qonunlar va kategoriyalarni o'rganish orqali tizimli, kreativ fikrlash, hayotda o'z o'rnini topish;

- fan va falsafiy bilimlar aloqadorligi, ularning rivojlanish dinamikasi, ijtimoiy jarayonlarga falsafiy tafakkur nuqtai nazaridan yondashish, voqealarga shaxsiy, ijodiy tanqidiy baho berish;

- o'z-o'zini ma'naviy axloqiy, diniy tarbiyalash va boshqalar;

II. ASOSIY NAZARIY QISM (Ma'ruza, amaliy (seminar) va mustaqil ta'lim mavzulari)

II.1 Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi

№	Modul nomi	Ma'ruza mashg'ulotida ko'ribadigan mavzular	Amaliy (seminar) mashg'ulot bo'yicha mavzulari	Mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzulari
1	1-mavzu. Fanga kirish	Fanning tarixiy taraqqiyoti va asosiy vazifalari.	Fan madaniyat fenomeni	Fan tarixini o'rganishning asosiy xususiyatlari.
2	2- mavzu. Fan va ilmiy bilish	Fan va ilmiy bilish tushunchasi	Fan va ilmiy bilish tushunchasi	G.Spenser fan tarixi haqida.
3	3- mavzu. Qadimgi dunyo va o'rta asrda ilmiy bilimlar	Qadimgi dunyo va o'rta asrda ilmiy bilim larning paydo bo'lishi	Qadimgi dunyo va o'rta asrlarda ilmiy bilim larning paydo bo'lishi.	Antik davrning naturfalsafasida atomistika va elementarizm g'oyalari.
4	4- mavzu. Mumtoz fanning paydo bo'lishi va rivojlanishi	Mumtoz fanning paydo bo'lishi va rivojlanishi	Mumtoz fanning paydo bo'lishi va rivojlanishi	Mumtoz fanning paydo bo'lishida N .Kuzanskiy ta'limotining roli.
5	5- mavzu. Nomumtoz va postnomumtoz fan	Nomumtoz va postnomumtoz fan	Nomumtoz va postnomumtoz fan	N.Kopernik ta'limotining fan rivojidagi roli.
6	6- mavzu. Ilmiy bilish dinamikasi	Ilmiy bilish dinamikasi	Ilmiy bilish dinamikasi	G'arb falsafasi va epistemologiyasida bilimning o'sishi muammosi.
7	7- mavzu. Fan falsafasining vujudga kelishi	Fan falsafasining vujudga kelishi	Fan falsafasining vujudga kelishi	K.Poppening bilish modeli (esse).
8	8- mavzu. Fan falsafasining predmeti	Fan falsafasining predmeti	Fan falsafasining predmeti	Hozirgi zamon fan falsafasining asosiy

				yangiliklari.
9	9- mavzu. Fan va ezoterizm	Fan va ezoterizm	Fan va ezoterizm	L.N.Gumilyov passionarlik va subpassionarlik haqida
10	10- mavzu. Hozirgi zamon fan falsafasidagi yangiliklar	Hozirgi zamon fan falsafasidagi yangiliklar. XXI asr fanining dolzarb muammolari	Hozirgi zamon fan falsafasidagi yangiliklar. XXI asr fanining dolzarb muammolari	XX va XXI asr fani va falsafasidagi muhim muammolar.
11	11- mavzu. Hozirgi davrning metodologik tamoyillari va yondashuvlari	Hozirgi davrning metodologik tamoyillari va yondashuvlari	Hozirgi davrning metodologik tamoyillari va yondashuvlari	Falsafa va fan metodologiyasining mutanosibligi
12	12- mavzu. Falsafa va tabiatshunoslikda rivojlanish g'oyasi	Falsafa va tabiatshunoslikda rivojlanish g'oyasi va tarixiylik tamoyilining shakllanishi	Falsafa va tabiatshunoslikda rivojlanish g'oyasi va tarixiylik tamoyilining shakllanishi	Ekologiya va etika.
13	13- mavzu. Falsafa va fan metodologiyasi	Falsafa va fan metodologiyasi	Falsafa va fan metodologiyasi	Virtuallik va virtual voqelikning o'zaro aloqasi va farqi.
14	14- mavzu. Tabiatshunoslik, falsafa va diniy ta'limotlarning bilish tizimidagi o'zaro aloqasi	Tabiatshunoslik, falsafa va diniy ta'limotlarning bilish tizimidagi o'zaro aloqasi	Tabiatshunoslik, falsafa va diniy ta'limotlarning bilish tizimidagi o'zaro aloqasi	Falsafa va din o'zaro aloqalarining tarixiy davrlari.
15	15- mavzu. Global xavfsiz ta'lim makoniga barqaror o'tish jarayoni	Global xavfsiz ta'lim makoniga barqaror o'tish jarayoni	Iqtisodiyot va tadbirkorlik falsafasi va metodologiyasi	T.Kun ilmiy revolyusiyalar haqida (esse).

III. Fanni o'qitilish natijalari / shakllanadigan kompetensiyalar

Ushbu fanni o'zlashtirish natijasida, talabalar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

1. Ilmiy bilim larning shakllanishi tarixi; falsafa va fanning o'zaro aloqasi va farqi; fanlarning klassifikatsiyasi; tabiiy, texnik va ijtimoiy-gum anitar fanlarning o'zaro aloqadorligining asosiy sabablari; fan taraqqiyotiga. eksternalistik va internalistik yondashuvlar; fan taraqqiyotining muammolari; kum ulyativizm va antikum ulyativizm; ilmiy progress tiplari va ilmiy bilish dinamikasi; fan falsafasining predmeti; tushunish va tushuntirish muammolari; tabiiy-ilmiy, falsafiy va diniy ta'limotlarning borliqini bilish tizimidagi muammolar; sinergetika va evristika haqida lasavvurga ega bo'ladi.

2. Tajriba asosida shakllangan tafakkur faoliyati; fan taraqqiyotining asosiy davrlari; ssientizm va antissientizm; ilmiy bilish jarayonida postpozitivistik qarashlarning ahamiyati; XXI asr fani va falsafasidagi muhim muammolar; olimning ijtimoiy mas'uliyati; passionarlik va subpassionarlik hodisalarini bilishi va ulardan foydalana oladi.

3. Tabiiy-ilmiy sohalariga oid modellarni yaratish; universal evolyusionizm g'oyasini baholash; fanning insonparvarlashuv muammolarini bilishi; fan falsafasining asosiy muammolari; ilmiy ratsionallikning dunyo manzarasi strukturasi; anoxronizm, telekinez, telepatiya, mutatsiya, koevolyusiya, virtuallik, virtual reallik; deskriptiv va normativ metodologiya; tushuntirishning germenevtik funksiyasi; tushunishning gnoseologik, ontologik, aksiologik, prakseologik, ekzistensial jihatlarini aniqlash ko'nikmalariga ega bo'ladi.

IV. Ta'lim texnologiyalari va metodlari

- dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlar (masalan, esse)da yozma bayon qilish;
- ma'ruzalar tayyorlash;
- kurs ishi yozish;
- konspekt yozish;
- glossariy tuzish;
- individual va jamoaviy o'quv loyihasi tuzish;
- keys-topshiriqlarini bajarish;

- mavzuli portfoliolar tuzish;
- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
- manbalar bilan ishlash;
- multimediali taqdimotlar yaratish.

V. Kreditlarni olish uchun qo'yiladigan talablar

Joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.

Asosiy adabiyotlar

1. Shermuhamedova N. Falsafa va fan metodologiyasi. - Toshkent: Axborot texnologiyasi, 2019. - 420 b.
2. Shermuxamedova N.A. . Fan falsafasi. - Toshkent: Noshir, 2017. - 320 b.
3. Shermuxamedova N.A. Inson falsafasi. - Toshkent: "Ilm -Ziyo-Zakovat",2021.
- 4.Philosophy o f Mind (ed. Amy Kind). - "Routledge", 2019.
- 6.Paolo Pecere Soul. Mind and Brain from Descartes to Cognitive Science. A Critical History. - "Springer", 2020.
- 7.To'ychiev B.T., Ziyodullaeva X. Osnovi sotsialnoy filosofii.- T.: 2010.
8. Falsafa asoslari. Q.Nazarov tahriri ostida. – Toshkent, O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti, 2018.
- 9.Sh.KenjayeV, A.Assotullayev "Falsafa", o 'quv qo'llanma, Toshkent-2024-yil,

Qo'shimcha adabiyotlar

- Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2021
- 2.Shermuxamedova N. Gnoseologiya - bilish nazariyasi. - Toshkent: Noshir, 2011 .- 468 b.
 3. Samir Okasha. Philosophy of science. - United States: 2002.
 4. Микешина Л.А. Философия науки. Москва, Прогресс, 2005. 460 с.
 5. Кохановский В. П. Философия и методология науки. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1999

Axborot manbalari

1. www.plato.stanford.edu
2. www.platona.net
3. www.librarv.zivonet.uz

Guliston davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

Fan/modul uchun ma'sullar:

Y.Karimov - "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida katta o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

falsafa fanlari bo'yicha f.d. (PhD).

M.Olimova - Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti v.b., f.f.f.d. (PhD).

Izoh: Ushbu fan dasturi Bristol universiteti, Stanford universiteti va Lomonosov nomidagi MDU ta'lim dasturlari asosida takomillashtirildi.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

tasdiqlandi”
I.T.Xodjiyev

2024-yil

№ № 1.19 - 2024y

IJTIMOIV FANLAR KAFEDRASI

**FALSAFA VA FAN METODOLOGIYASI
FANI O‘QUV DASTURI**

- Bilim sohasi:** 200 000 - San‘at va gumanitar fanlar
- Ta‘lim sohasi:** 220 000 - Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
- Ta‘lim yo‘nalishi:** 60220500 – Falsafa

Fanning nomi	Falsafa va fan metodologiyasi
Fan/modul kodi	(FF 1706)
Fan/modul turi	Majburiy
O'quv yili	2027/2028
Fan semestri	7
Ta'lim tili/turi	O'zbek/kunduzgi
Fanga ajratilgan soat/kredit	180/6
Auditoriya soat	72
Mustaqil ta'lim uchun ajratilgan soat	108

IFANNING MAZMUNI

Fanni maqsadi: fan taraqqiyotining dunyo ilmiy manzarasi evolyutsiyasiga ta'sirini bilish, ilmiy va ezoterik bilimlarning mutanosibligidan ijtimoiy hayotda foydalanisli malakalarini shakllantirishdan iborat. Fan tarixi va taraqqiyoti, hozirgi zamon epistemologiyasidagi muhim muammolar, fan haqidagi asosiy konsepsiyalar kabi umumiy falsafiy masalalar o'rganiladi.

Fanning vazifasi:

-XXI asr fanining innovatsiyalaridan tabiat va jamiyatni asrash va rivojlantirish maqsadida undan foydalanish malakalarini shakllantirish;

- falsafiy bilimlar, qonunlar va kategoriyalarni o'rganish orqali tizimli, kreativ fikrlash, hayotda o'z o'rnini topish;

- fan va falsafiy bilimlar aloqadorligi, ularning rivojlanish dinamikasi, ijtimoiy jarayonlarga falsafiy tafakkur nuqtai nazaridan yondashish, voqealarga shaxsiy, ijodiy tanqidiy baho berish;

- o'z-o'zini ma'naviy axloqiy, diniy tarbiyalash va boshqalar;

II. ASOSIY NAZARIY QISM (Ma'ruza, amaliy (seminar) va mustaqil ta'lim mavzulari)

II.1 Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi

№	Modul nomi	Ma'ruza mashg'ulotida ko'riladigan mavzular	Amaliy (seminar) mashg'ulot bo'yicha mavzulari	Mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzulari
1	1-mavzu. Fanga kirish	Fanning tarixiy taraqqiyoti va asosiy vazifalari.	Fan madaniyat fenomeni	Fan tarixini o'rganishning asosiy xususiyatlari.
2	2- mavzu. Fan va ilmiy bilish	Fan va ilmiy bilish tushunchasi	Fan va ilmiy bilish tushunchasi	G.Spenser fan tarixi haqida.
3	3- mavzu. Qadimgi dunyo va o'rta asrda ilmiy bilimlar	Qadimgi dunyo va o'rta asrda ilmiy bilim larning paydo bo'lishi	Qadimgi dunyo va o'rta asrlarda ilmiy bilim larning paydo bo'lishi.	Antik davrning naturfalsafasida atomistika va elementarizm g'oyalari.
4	4- mavzu. Mumtoz fanning paydo bo'lishi va rivojlanishi	Mumtoz fanning paydo bo'lishi va rivojlanishi	Mumtoz fanning paydo bo'lishi va rivojlanishi	Mumtoz fanning paydo bo'lishida N .Kuzanskiy ta'limotining roli.
5	5- mavzu. Nomumtoz va postnomumtoz fan	Nomumtoz va postnomumtoz fan	Nomumtoz va postnomumtoz fan	N.Kopernik ta'limotining fan rivojidadagi roli.
6	6- mavzu. Ilmiy bilish dinamikasi	Ilmiy bilish dinamikasi	Ilmiy bilish dinamikasi	G'arb falsafasi va epistemologiyasida bilimning o'sishi muammasi.
7	7- mavzu. Fan falsafasining vujudga kelishi	Fan falsafasining vujudga kelishi	Fan falsafasining vujudga kelishi	K.Popperning bilish modeli (esse).
8	8- mavzu. Fan falsafasining predmeti	Fan falsafasining predmeti	Fan falsafasining predmeti	Hozirgi zamon fan falsafasining asosiy

				yangiliklari.
9	9- mavzu. Fan va ezoterizm	Fan va ezoterizm	Fan va ezoterizm	L.N.Gumilyov passionarlik va subpassionarlik haqida
10	10- mavzu. Hozirgi zamon fan falsafasidagi yangiliklar	Hozirgi zamon fan falsafasidagi yangiliklar. XXI asr fanining dolzarb muammolari	Hozirgi zamon fan falsafasidagi yangiliklar. XXI asr fanining dolzarb muammolari	XX va XXI asr fani va falsafasidagi muhim muammolar.
11	11- mavzu. Hozirgi davrning metodologik tamoyillari va yondashuvlari	Hozirgi davrning metodologik tamoyillari va yondashuvlari	Hozirgi davrning metodologik tamoyillari va yondashuvlari	Falsafa va fan metodologiyasining mutanosibligi
12	12- mavzu. Falsafa va tabiatshunoslikda rivojlanish g'oyasi	Falsafa va tabiatshunoslikda rivojlanish g'oyasi va tarixiylik tamoyilining shakllanishi	Falsafa va tabiatshunoslikda rivojlanish g'oyasi va tarixiylik tamoyilining shakllanishi	Ekologiya va etika.
13	13- mavzu. Falsafa va fan metodologiyasi	Falsafa va fan metodologiyasi	Falsafa va fan metodologiyasi	Virtuallik va virtual voqelikning o'zaro aloqasi va farqi.
14	14- mavzu. Tabiatshunoslik, falsafa va diniy ta'limotlarning bilish tizimidagi o'zaro aloqasi	Tabiatshunoslik, falsafa va diniy ta'limotlarning bilish tizimidagi o'zaro aloqasi	Tabiatshunoslik, falsafa va diniy ta'limotlarning bilish tizimidagi o'zaro aloqasi	Falsafa va din o'zaro aloqalarining tarixiy davrlari.
15	15- mavzu. Global xavfsiz ta'lim makoniga barqaror o'tish jarayoni	Global xavfsiz ta'lim makoniga barqaror o'tish jarayoni	Iqtisodiyot va tadbirkorlik falsafasi va metodologiyasi	T.Kun ilmiy revolyusiyalar haqida (esse).

III. Fanni o'qitilish natijalari / shakllanadigan kompetensiyalar

Ushbu fanni o'zlashtirish natijasida, talabalar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

1. Ilmiy bilim larning shakllanishi tarixi; falsafa va fanning o'zaro aloqasi va farqi; fanlarning klassifikatsiyasi; tabiiy, texnik va ijtimoiy-gum-anitar fanlarning o'zaro aloqadorligining asosiy sabablari; fan taraqqiyotiga, eksternalistik va internalistik yondashuvlar; fan taraqqiyotining modellari; kumulyativizm va antikumulyativizm; ilmiy progress tiplari va ilmiy bilish dinamikasi; fan falsafasining predmeti; tushunish va tushuntirish muammasi; tabiiy-ilmii, falsafiy va diniy ta'limotlarning borliqni bilish tizimidagi muammasi; sinergetika va evristika haqida lasavvurga ega bo'ladi.

2. Tajriba asosida shakllangan tafakkur faoliyati; fan taraqqiyotining asosiy davrlari; ssientizm va antissientizm; ilmiy bilish jarayonida postpozitivistik qarashlarning ahamiyati; XXI asr fani va falsafasidagi muhim muammolar;

olimning ijtimoiy muammasi; passionarlik va subpassionarlik hodisalarini bilishi va ulardan foydalana oladi.

3. Tabiiy-ilmiy sohalarga oid modellarni yaratish; universal evolyusionizm g'oyasini baholash; fanning insonparvarlashuv muammasi olarini tushunish; fan falsafasining asosiy muammasi olari; ilmiy ratsionallikning dunyo manzarasi strukturasiidagi muammasi; anoxronizm, telekinez, telepatiya, muammasi; koevolyusiya, virtuallik, virtual reallik; deskriptiv va normativ metodologiya; tushuntirishning germenetik funksiyasi; tushunishning gnoseologik, ontologik, aksiologik, prakseologik, ekzistensial jihatlarini aniqlash ko'nikmalariga ega bo'ladi.

IV. Ta'lim texnologiyalari va metodlari

- dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlar (masalan, esse)da yozma bayon qilish;
- ma'ruzalar tayyorlash;
- kurs ishi yozish;
- konspekt yozish;
- glossariy tuzish;
- individual va jamoaviy o'quv loyihasi tuzish;
- keys-topshiriqlarini bajarish;

- mavzuli portfoliolar tuzish;
- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
- manbalar bilan ishlash;
- multimediali taqdimotlar yaratish.

V. Kreditlarni olish uchun qo'yiladigan talablar

Joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.

Asosiy adabiyotlar

1. Shermuxamedova N. Falsafa va fan metodologiyasi. - Toshkent: Axborot texnologiyasi, 2019. - 420 b.
2. Shermuxamedova N.A . Fan falsafasi. - Toshkent: Noshir, 2017. – 320 b.
3. Shermuxamedova N.A. Inson falsafasi. - Toshkent: "Ilm -Ziyo-Zakovat",2021.
- 4.Philosophy o f Mind (ed. Amy Kind). - "Routledge", 2019.
- 6.Paolo Pecere Soul. Mind and Brain from Descartes to Cognitive Science. A Critical History. - "Springer", 2020.
- 7.To'ychiev B.T., Ziyodullaeva X. Osnovi sosialnoy filosofii.- T.: 2010.
8. Falsafa asoslari. Q.Nazarov tahriri ostida. – Toshkent, O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti, 2018.
- 9.Sh.KenjayeV, A.Assotullayev "Falsafa", o 'quv qo'llanma, Toshkent-2024-yil,

Qo'shimcha adabiyotlar

- Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti, 2021
- 2.Shermuxamedova N. Gnoseologiya - bilish nazariyasi. - Toshkent: Noshir, 2011 .- 468 b.
 3. Samir Okasha. Philosophy of science. - United States: 2002.
 4. Микешина Л.А. Философия науки. Москва, Прогресс, 2005. 460 с.
 5. Кохановский В. П. Философия и методология науки. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1999

Axborot manbalari

1. www.plato.stanford.edu
2. www.platona.net
3. www.librarv.zivonet.uz

Guliston davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

Fan/modul uchun ma'sullar:

Y.Karimov - "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida katta o'qituvchisi.

Taqrizchilar:

falsafa fanlari bo'yicha f.d. (PhD).

M.Olimova - Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti v.b., f.f.f.d. (PhD).

Izoh: Ushbu fan dasturi Bristol universiteti, Stanford universiteti va Lomonosov nomidagi MDU ta'lim dasturlari asosida takomillashtirildi.